

SERİ

B

CİLT

XIV

SAYI

1

1964

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
ORMAN İŞLETME İNŞAAT ENSTİTÜSÜ

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

ORMANCILIKTA VE TÜRKİYE ORMANCILIĞINDA GAYELER

Yazan :

Prof. Dr. Selâhattin İNAL

G İ R İ Ő

Hertürlü insan faaliyetinde gayenin önceden belli edilmesi, modern toplum hayatının zorunlu bir icabı haline gelmiştir. Hiç şüphesiz insanlar, eskiden beri, girişecekleri işin gayesini tasarlamak veya çizmek suretile faaliyette bulunagelmışlerdir. Fakat bugünün hayat şartları, insanları daha önceden bu gayelerini seçmede, fayda ve zararlarile tartmada, birbirile kıyaslamada ve nihayet birisi veya bir kısmı üzerinde karar kılmada daha temkinli, daha hesaplı hareket etmeye zorlamaktadır.

Bugün artık en küçük özel teşebbüsten en büyük devlet işlerine kadar, her alanda, faaliyetin çıkış noktasını gayenin belli edilmesi teşkil etmektedir. Bu sebeptendir ki, politik, ekonomik, sosyal, kültürel anlamdaki her çeşit faaliyette gaye, üzerinde önemle durulan ve işlenen özel bir konu haline gelmiştir.

Ormanlık, tarım, ticaret, endüstri, madencilik vesaire gibi millî ekonominin bir kolunu temsil eder ve faaliyetleri de, memleketin genel ekonomi politikası gayelerine göre ve belli prensipler içinde yürütülmek icabeder. Ancak, ormancılığın ve dolayısile ormanlık işletmesinin çeşitli özellikleri, ormancılığa, millet ekonomisi içinde özel bir yer verilmesini gerekli kılar. Bu da netice itibarile ormancılıkta güdülen gayelerin, diğer ekonomi kollarında güdülen gayelerden başka olması ve bazı prensipleri bulunması sonucunu doğurur.

Ekonominin diğer kollarında, özellikle ticaret ve endüstride müteşebbisin ana gayesi, rentabilite prensiplerine uygun olarak çalışmak ve en

yüksek kâr sağlamaktır. Fakat toprak işleyen ekonomilerde ve bilhassa ormancılıkta, durum tamamen başkadır. İşletmenin sahibi, devlet, köy ve belediye gibi tüzel kişiliği bulunan kamu müessesesi, hatta özel kişi bile olsa, bazan müteşebbisin kâretmek şöyle dursun, gelirinden daha fazla masraf yapması gerekir. Diğer taraftan işletme sahibi, gayesini belli etmede başka işletmelerde olduğu gibi, gerçekten ve bağımsız bir müteşebbis gibi serbest de değildir. Zira orman işletmesinin gayesini tesbit etmede rol oynayan ve ekonomik nitelikte olmayan kollektif etkili faktörler de vardır.

Bu sebepledir ki ormancılıkta gayeler, diğer ekonomi kollarına nazaran daha da komplike bir durumdadır. Ormancılığın gerek kuruluşu ve gerekse gayeleri bakımından gerçekten bir özelliğe sahip oluşu, bugün artık herkes tarafından kabul edilmiştir. En koyu devletçiden, en liberal iktisatçıya kadar her nevi müteşebbis, ormancılık işletmelerinin kamu yararını gözeten gayelere göre sevk ve idare edilmesinin zorunluluğu üzerinde birleşmiş bulunuyorlar.

İşte ormancılığın tabiatında mevcut olan özelliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan gaye ayrılığı ve çeşitliliği ve gayelerin birbirile birleştirilmesi güçlüğü, muhtelif müellifleri bu konu üzerinde çalışmaya sevk etmiştir. Bu alandaki çalışmaların mahsulü olarak ortaya çıkan eserler, meslek literatüründe oldukça geniş bir yer alır. Özellikle XX nci yüzyıl, bu bakımdan hayli verimli olmuş ve muhtelif milletlere mensup birçok ormancılar, gayeler ve prensipler bahsi üzerinde geniş yayımlarda bulunmuşlardır. Bunlar arasında Enders (8), H. W. Weber (34), Chr. Wagner (32), Lemmel (14), Dieterich (4, 5), W. Mantel (15), Speidel (23), H. Waldbauer (33), K. Mantel (16) bilhassa dikkati çekenlerdir. Nitekim Dieterich, Orman İşletme Ekonomisi adlı eserinde bu bahse 400 sahifeye yakın bir yer ayırmıştır (4).

Aslında gaye, yetkili mülk sahibine ait subjektif bir keyfiyet olmak gerekir. Bunun, mülk sahibinin isteğine ve özel ekonominin başarı ölçülerine göre tayin edilmesi lâzımdır. Bu vazifeyi ormancılıkta münferit işletmeler için ormancılık işletme ekonomisi yapar ve işletmenin rentabilite derecesini ortaya koymaya çalışır.

Ancak, yukarıda da ifade edildiği gibi, ormancılıkta gayeleri sadece özel ekonomi yönünden incelemek maksada kâfi değildir.

Zira Dieterich'in dediği gibi (5, S. 24) genel olarak pratik ormancılık politikasının da, topyekûn memleket yararı ve millet ekonomisi bakı-

mından ormanların ham madde kaynağı olarak mı, kazanç vasıtası halinde mi, yoksa gayri iktisadi maksatlarla mı idare edilecekleri ve işletilecekleri hakkında hüküm vermesi, yani gayeleri tesbit etmesi lâzımdır.

Pratik ormancılık politikası, memleketin genel yararları için ve yine millet adına böyle bir vazife ile yüklü olunca, ormancılıktaki çeşitli gayeleri bilmek, bunları ayrı ayrı fonksiyonları ile tanımak mecburiyetindedir. Gayeler, pratik politikanın konusu ve meşgalesi haline gelince, nazari politikanın da konusu olur. Çünkü nazari politikanın vazifesi, zaten tatbiki politikanın ilmî bir şekilde incelenmesinden ibarettir.

Burada gayeler sadece kısa bir analize tâbi tutulacak, nitelikleri ve fonksiyonları ile belirtilecektir. Gayelerin en uygun olanını seçmek, her memleketin kendi özel şartlarına ve dolayısıyla ormancılık icaplarına göre tatbiki politikanın vazifesidir.

I. GAYELERİN SINIFLANDIRILMASI

Ormancılıktaki gayelerin, muhtelif müellifler tarafından ayrı ayrı sistematiği yapılmıştır. Şimdiye kadar meydana getirilmiş olan bütün klasifikasyonları incelemek konumuz dışında kalır. Burada ancak bir fikir edinilmesi bakımından birkaç müellifin sistematiği ana bölümleri ile verilecek, gayelerin sırasile incelenmesinde de Wilhelm Mantel'in sistematiği esas alınacaktır (15).

H. W. Weber ormancılıktaki gayeleri, iki gruba ayırmak suretile şu şekilde bir bölüme tâbi tutmaktadır (34, S. 23):

1 — Ekonomik olmayan gayeler (avlama ormanları, geleneksel aile ormanları, muhafaza ormanları, dinlenme ormanları, estetik gayeli ormanlar v.s.).

2 — Ekonomik gayeler.

A — İhtiyacı karşılama gayesi.

B — Devamlı odun ürünü gayesi.

C — Devamlı para geliri gayesi.

D — En yüksek rentabilite gayesi.

Wagner, gayeleri, idare ve işletme gayeleri başlığı altında olmak üzere iki grupta toplamak suretile incelemektedir (32, S. 193).

1 — İdare gayeleri.

- A — En yüksek arazi safi geliri gayesi.
- B — Devamlı orman geliri gayesi.
- C — En yüksek orman geliri gayesi.
- D — Belli boyutta ve nitelikte en yüksek orman ürünü gayesi.
- E — Civar halkın ihtiyacını karşılama gayesi.
- F — Estetik gaye.
- G — Muhafaza gayesi.
- H — Faydalanma haklarını karşılama gayesi.

2 — İşletme gayeleri : Esasen mevcut olan ve henüz kesime olgunluk çağına gelmemiş olan meşcerelerde ve bir de yeni kurulacak meşcerelerde olmak üzere:

- A — Kuruluş gayesi (ağaç türü ve karışması).
- B — Gençleştirme gayesi.
- C — Bakım gayesi.

Wilhelm Mantel ise, ormancılıktaki gayeleri şu şekilde sınıflandırmaktadır (15, S. 45):

1 — Ormancılık politikası (millî ormancılık) gayeleri.

2 — İdare gayeleri.

- A — Gelir sağlayıcı idare gayeleri.
 - a — En yüksek odun ürünü gayesi.
 - b — En yüksek orman safi geliri gayesi.
 - c — En yüksek arazi safi geliri gayesi.
 - d — Özel ihtiyaçları karşılama gayesi.
- B — Gelirden başka faydalar sağlayıcı idare gayeleri.
 - a — Kişiyeye fayda sağlayıcı idare gayeleri.
 - b — Topluma fayda sağlayıcı idare gayeleri.

3 — İşletme (silvikültür) gayeleri.

- A — Gençleştirme gayeleri.
- B — Meşcere kuruluşu gayeleri.
- C — Meşcere bakım gayeleri.

Şimdi bu sıraya uyulmak suretile gayeler teker teker gözden geçirilecektir.

1 — *Ormanlık Politikası (Millî Ormanlık) Gayeleri :*

Bütün memleket ormanlığını içine alan ve dolayısıyla millî karakter arzeden gayelerdir. Bunlarla, memleket ormanlığına görevlerinin ve müstakbel gelişiminin yolları çizilmiş ve bütün meslek faaliyetleri belli yönlerle yöneltilmiş olur.

Ormanlığın yerine getirmekle mükellef olduğu görevleri, diğer bir deyimle hizmetleri, daha önce de belirtildiği gibi, kamu hizmeti karakterindedir. İklim, su, toprak üzerinde etkisi olması, yerine göre büyük halk kitlelerine sosyal-ekonomik ve sosyal-politik bakımlardan yardımlar sağlaması, halkın sağlık ve selâmetinin koruyucusu olarak bir rol oynaması ve nihayet yurt savunmasında ayrıca ve çok önemli fonksiyonları bulunması, ona millî ve ortaklaşa bir hüviyet kazandırır. Bu sebeplerdir ki, söz konusu hizmetlerin, ormanın mülkiyet nevi, büyüklüğü, kişi, zümre ve mıntaka farkı gözetilmeksizin umurun yararına ve bütün memleket için belli edilmesi ve gerçekleştirilmesi lâzımdır. Bütün bu söylenenler, memleketin belli edeceği ve güdeceği ormanlık politikası gayeleri ile gerçekleştirilir. Ormanlık politikası gayeleri bu derece kapsar oldukları içindir ki, millî ormanlık gayeleri adı ile de adlandırılır.

Her memleketin gütmekte olduğu ormanlık politikası gayeleri, o memleketin tabii, ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta tarihi ve askerî şartlarına bağlı olarak halk-orman ve ormanlık-millî ekonomî münasebetlerine göre belli olur. Bu politika, yukarıda da belirtildiği gibi, bütün ormanlık faaliyetlerini düzenleyici ve denetleyici bir nitelik taşır. Nitekim Türkiye Ormanlık Politikası gayelerinin hangi şartlara bağlı olarak formüle edildiği hükûmet tarafından Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı'na verilen raporda açıkça belirtilmiştir (10, S. 204). Buna göre, ormanlık politikası gayelerinin belli edilmesinde rol oynayan ve Türkiye'ye has olan realiteler şunlardır:

1 — Türkiye ormanlarının ne kalite ne de kantite bakımından memleket ihtiyaçlarını karşılayacak derecede olmaması.

2 — Memleket nüfusunun büyük bir kısmının dağlık mıntakalarda ve çok kısır şartlar altında yaşamakta bulunması.

Gayelerin bağlı bulunduğu şartlar memlekette memlekete değişeceği için, güdülen ormanlık politikası gayeleri de hiç şüphesiz birbirinden ayrı olur.

Bununla beraber hemen her ormancılık politikası, şu üç ana unsurdan meydana gelir. Bunlar da:

- 1 — Ormanları korumak,
- 2 — Devamlı olarak fayda sağlamak,
- 3 — İhtiyaca yetmediği takdirde yeni ağaçlandırmalarla orman varlığını artırmaktır.

Her memleketin özel durumuna göre bu unsurlardan birisi veya diğeri, veyahut da ikisi birlikte o memleketin ormancılık politikasının ağırlık noktasını teşkil eder. Meselâ ormanca fakir olan İsrail, İngiltere, İspanya gibi memleketlerde ağırlık noktası ağaçlandırma, halbuki İsveç, Norveç, Finlandiya, Kanada gibi ormanca zengin olan memleketlerde ise, faydalanma üzerinde toplanır.

Bununla beraber her üç gaye bunlara eklenecek öğretim, eğitim, araştırma, yayım ve benzerleri gibi diğer tâli nitelikteki gayelerle beraber organik bir sistem teşkil eder. Başarılı bir politika, bunların birlik ve beraberliğini bozmadan hepsini aynı zamanda ahenkli bir şekilde ve uygun orantılar içinde yürüten bir politikadır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı'nın ormancılık kısmı tarafından verilen raporda da her memleketin güdeceği ormancılık politikasının o memleketin sosyal ve ekonomik durumuna göre değişeceği ve fakat her ormancılık politikasında yer alması gereken ana gayenin ormanları korumak, bunlardan fayda sağlamak olduğu belirtilmekte ve Birleşmiş Milletler topluluğuna giren devletlerin bu esasa uymaları hâzretle tavsiye olunmaktadır (9).

Her memleketin ormancılık politikası gayeleri, o memleketin devlet şekline göre, bunu belirtmeye yetkili organlarca kararlaştırılır. Bu organ, imparatorluk veya krallık müessesesi, yahut da parlamento, hükümet vesairesidir. Belli edilen gayeler, o memleketin kanun, tüzük ve yönetmelik gibi ormancılık mevzuatında ifadesini bulur. Yahut da, 1960 yılından beri Türkiye'de olduğu gibi, memleket için taşıdığı büyük önemi dolayısıyla Anayasa'da da yer alabilir. Gayeler, kanunî mevzuatta ya açık olarak ifade edilmiştir, yahut da değildir. Gayeyi belirten açık hükümler mevcut değilse, bunu mevzuatın dayanağı olan kanun gerekçelerinden veya mevzuatın çeşitli hükümlerinden çıkarmak mümkündür.

Eğer bir memlekette ormancılığa ilişkin özel mevzuat yoksa, bu takdirde ya o memleketteki genel ve toprakla ilgili mevzuattan, yahut da

uygulanmakta olan pratik ormancılığın örf ve âdet haline gelen tradisyonlarından yararlanmak suretile ormancılık politikası gayelerinin nelerden meydana geldiği ortaya konabilir.

A — Türkiye Ormancılık Politikası Gayeleri :

a — 1937 Yılından Önce :

Türkiye’de devletin ormancılık konusu ile sürekli ve bir dereceye kadar sistemli bir şekilde ilgilenmesi Tanzimattan (1839) sonra başlar. Bu ilgilenmenin çıkış noktasını devletin içinde bulunduğu mali ve politik krizler ve dolayısıyla ormanlardan gelir sağlama amacı teşkil etmiştir. Bu sebeptendir ki, güdülen ormancılık politikası, mevcut ormanlardan bol ölçüde fayda sağlama ve bir de bu kaynağın elden gitmemesini emniyet altına alan kısmî koruma gaye ve esaslarına dayatılmıştır.

Bu görüş ve düşünüşün mahsulü olan 1870 tarihli ilk Orman Nizamnamesi, sadece faydalanma ve bir de çok zayıf koruma tedbir ve hükümlerine yer vermiştir. Bunun dışında olarak orman varlığının arttırılması, mevcutların bakımı ve ıslahı, düzenli bir orman işletmeciliği ormanların iklim, su, toprak, halk sağlığı, memleket savunması vesaire alanlarında gördüğü kolektif hizmetleri gibi konuları içine almaz.

Bu nizamnameden daha önce çıkartılmış olan çeşitli irade-i seniye lerde ve nizamnamede ise, hâkim olan düşünce, sadece faydalanmadır.

Daha sonraki tarihlerde yani Mutlakiyet devresinin son zamanlarında, Meşrutiyet yıllarında ve hatta Cumhuriyetin ilk yıllarında, devlet, ormancılık konusunda istikrarlı bir görüşe sahip olamamış ve zaman zaman ortaya çıkan ormancılık problemlerini ayrı ayrı çıkartılan ve daha çok palyatif karakter taşıyan mevzuatla idare etmek ve geçiştirmek istemiştir.

Aslında gerek meşrutiyet ve gerekse cumhuriyet devrinde bütün memleket ormancılığını yeni bir düzene sokmak amacı ile çeşitli orman kanunu tasarıları hazırlanmıştır. Hatta Atatürk’ün daha Cumhuriyet’in İlanından önce Türkiye Ormancılık Politikası Gayelerini büyük bir uygunlukta açıklayan direktifleri vardır. Nitekim, 1922 yılında Büyük Millet Meclisi’nin açılışı münasebetile söylediği nutkunda: “Gerek ziraat ve gerek memleketin servet ve sıhhati umumiyesi noktai nazarından ehemmiyeti muhakkak olan ormanlarımızı da asri tedabir ile hüsnü hal-

de bulundurmak, tevsi etmek ve azami faide temin eylemek esas düsturlarımızdan biridir.” demektedir.

Fakat gerek daha öncekiler ve gerekse bu direktiflere göre hazırlanan kanun tasarıları türlü sebeplerden dolayı yasama mercilerinde kanunlaşmamıştır.

b — 1937 Yılından Sonra :

Türkiye’de modern anlamda bir ormancılık politikasının meydana çıkması ve gelişebilmesi için, 1937 yılına kadar beklemek gerekmiştir. Nitekim 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu, memleketimizde, ormanı reel ve ideel değerleri ve fonksiyonları ile millî bir varlık olarak ele alan, ileri bir ormancılık işletmesinin kuruluş ve gelişme şartlarını hazırlamak isteyen, mevcut orman varlığını kalitesi bakımından yükseltmek ve kantitesi bakımından arttırmak gayelerini toplu bir şekilde güden ilk Orman Kanunu’dur.

3116 sayılı Orman Kanunu tasarısı için Hükûmetçe hazırlanan 25.10.1937 tarih ve 6/3189 sayılı gerekçede, orman kanununun gayeleri şu şekilde özetlenmektedir:

“1 — Orman varlığını genişletmek ve korumak suretile sıhlî, içtimâî ve zirâî faydaların inkişafını halk ve memleket lehine devam ettirmek.

2 — Devlet malı olan ormanların, şahsî kazanç hırsı ile hareket eden müteahhitlerin müdahale ve yardımlarına lüzum görülmeden, bizzat devletçe işletilmesini ve taslak halindeki istihsalâtın iç piyasanın alıcılarına en yakın yerde satılmasını temin etmek.

3 — Sınâî faaliyetin ilerlemesine yarıyacak şekilde istihsalâtı arttırmak ve halkın oyun ve kereste ihtiyacını devamlı olarak kendi ormanlarında karşılamak.

4 — Halkın ve memleketin ihtiyaçlarını temin ettikten sonra istihsalâtın fazlasını iktisadî bünyemizi takviye için ihraç etmek.”

3116 sayılı Orman Kanununun kanunlaşmasından önceki günlerde Hükûmet adına konuşan Başbakan İsmet İnönü ormancılık konusunda şunları söylemiştir*.

*) Bu konuşma, o zamanın iktidar partisi C.H.P.’nin Meclis Grubu’nun 29.12.1936 günü toplantısında yapılmıştır.

“Orman mes’elesini şu üç esasta toplayabiliriz:

- a — Mülkiyet mes’elesinin halli
- b — İyi muhafaza teşkilâtı
- c — Ormanların yalnız devlet eli ile işletilmesi.

Memleketimizde ağaç kesmek serbestisi bir iki sene için kabul edilmiş olsa üç sene sonra memlekette orman kalmıyacağına kaniim. Ormanları devlete maaletnmek, iyi muhafaza teşkilâtı ile techiz etmek ve devlet eli ile işletmek, içinde bulunduğumuz buhranlı orman mes’elesini memleket lehine halledecek tek yoldur. Bu husustaki mesai ve fedakârlığı ve para sarfını esirgememek lâzımdır. Bu tedbirleri alırken memlekette ağacı bollandırıp ucuzlatacak çareyi de düşünmeye mecburuz.”

Aynı kanunun mecliste müzakeresi sırasında (27.1.1937) Tarım Bakanı Muhlis Erkmen tarafından yapılan konuşmada orman kanununun güttüğü gayeler şöyle özetlenmiştir:

- 1 — Herşeyden evvel ve her şeyin fevkinde ormanı korumak ve onu çoğaltmak,
- 2 — Ormanın gerek doğrudan doğruya ham madde kaynağı olması ve gerek dolayısıyla memleketin ekonomisine, ziraatına, sıhhatine, içtimaiyatına ve yüksek müdafaasına tesirini sağlamak,
- 3 — Hayatına dokunmamak kayıt ve şartı ile ondan, memleketin ihtiyacını en azami, en emin ve en devamlı bir surette temin etmek.”

3116 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra, Büyük Millet Meclisinin 1937 Kasım ayı açılışında Devlet Başkanı Atatürk, verdiği direktif nutkunda, zamanın en aktif problemlerinden birisi haline gelen orman dâvası ve devletin gütmesi gereken gayeler hakkında şunları söylemiştir:

“Orman servetimizin korunması lüzumuna ayrıca işaret etmek isterim. Ancak bunda mühim olan, koruma esaslarını, memleketin türlü ağaç ihtiyaçlarını devamlı olarak karşılaması icabeden ormanlarımızı muvazeneli ve teknik bir surette işleterek istifade etmek esası ile makul bir surette telif etmek mecburiyeti vardır.”

3116 sayılı Orman Kanunu ile buna ek olarak çıkartılan 5653 sayılı Orman Kanununu yürürlükten kaldıran 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu tasarısının gerekçesinde ise, orman kanununun yeniden hazırlanması sebepleri ve güdülen gayeler:

1 — Ormanlarımızın muhafazası.

2 — İmar ve teksiri.

3 — Bütün imkânlardan faydalanarak vatandaş ihtiyaçlarının en kolay, seri ve devamlı bir şekilde karşılanması” şeklinde açıklanmış bulunmaktadır.

Dikkat edilecek olursa, 3116 sayılı Kanunun güttüğü gayelere, 6831 sayılı Kanunun çıkış sebep ve gayeleri arasında herhangi bir fark yoktur.

Diğer tarfatan, 1961 yılında yürürlüğe giren yeni Anayasa'nın 131 inci maddesinde de ormancılık politikası gayeleri “Devlet, ormanların korunması ve orman sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirler alır. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir.

Devlet ormanları kanuna göre devletçe yönetilir ve işletilir...” demek suretile tesbit ve teyit edilmiştir (30).

Diğer taraftan 1937 yılında yürürlüğe giren ve yukarıda yazılı gavelerin gerçekleştirilmesi amacı ile kurulacak devlet orman teşkilâtının gerek strüktürünü ve gerekse görevlerini belli eden 3204 sayılı Orman Teşkilât Kanunu'nun 1 inci maddesinde Türkiye Ormancılık Politikasının gayeleri bir başka bakımdan belirtilmiş bulunmaktadır. Nitekim bu maddede “Yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işlerini yapmak ve orman verimlerini çoğaltmak ve bu vazifelerin ifası için icabeden müesseseleri kurmak, fen adamları yetiştirmek, hususî kanunlarla verilen vazifeleri ve ormana müteallik bilim hizmetleri görmekle mükellef, Ziraat Vekâletine bağlı, hükmi şahsiyeti haiz mülhak bütçe ile idare olunur bir Orman Umumu Müdürlüğü kurulmuş” demekle Türkiye Ormancılık Politikasının hemen bütün gayeleri, anahatları ile görevler şeklinde gösterilmiş bulunmaktadır (21).

Ayrıca, devlet orman işletmesi ve döner sermayesi talimatnamesinde de devlet orman işletmelerinin gayesi “Yurt ormanlarını imar etmek, korumak, ormaniçi ağaçlandırmalar yapmak ve bu maksatla muvakkat fidanlıklar kurmak, işletme mahsullerinin satışı ile ilgili reklâm ve propaganda neşriyatı yapmak, amenajman plânlarına ve iktisadî icaplara göre teknik usullerle devamlı şekilde işletmek...” şeklinde tesbit edilmiş bulunuyor.

Yine Türkiye Hükûmeti tarafından Birleşmiş Milletler FAO Teşkilâtı'na verilen resmî bir raporda da (10, s. 204) Türkiye Ormancılık Po-

Politikasının gayeleri aşağıda yazılı dört madde içinde toplanmış bulunmaktadır:

1 — Mevcut ormanların korunması, bakımı, alanca arttırılması ve verimliliğinin yükseltilmesi,

2 — Memleketin orman ürünlerine olan ihtiyacını ekonomik ve dengeli bir şekilde karşılamak,

3 — Ormanıci ve kenarı köylerdeki köylü halkın hayat standardının yükseltilmesi amacı ile orman ürünlerinin üretimi ile ilgili çeşitli iş sahalarında gerek ticaretle uğraşanlara ve gerekse işçilere faydalar ve sosyal yardımlar sağlamak.

4 — Halka ağaç ve orman sevgisini aşılacak.

Diker de Türkiye Ormancılık Politikasının gayelerini (6):

1 — Orman varlığını sahası ile tayin ve tahdit, mülkiyet nevi ile tesbit, hertürlü tehlikeye karşı korumak,

2 — Orman varlığını % 20-30 nispetine çıkarmak için ağaçlandırma yapmak,

3 — Orman telâkkisini tashih etmek,

4 — İstatistik malûmat toplamak,

5 — Teknik eleman, kalifiye işçi yetiştirmek,

6 — Devamlı bir ormancılık tekniği kurmak,

7 — Ormancılığın diğer müesseselerle olan münasebetini ayarlamak şeklinde hülâsa etmiştir.

Yukarıda incelenen, kanun, tüzük ve yönetmeliklerle, yetkili devlet adamlarının açıklamaları ve verilen resmî raporları ve kişisel düşünceleri birleştirmek suretile Türkiye'nin hâlen izlediği Ormancılık Politikası gayelerini şöylece üç ana grupta toplamak mümkündür. Bunlar da:

1 — Ormanları korumak,

2 — Ormanlardan sürekli şekilde çeşitli faydalar sağlamak,

3 — Orman varlığını arttırmak.

B — Türkiye Ormancılık Politikasının Mercileri :

Her devletin gütmekte olduğu genel devlet politikasını veya birbi-

rinden ayrı devlet işlerine ait politikalarını gerek tayin ve tesbit ederek esaslarını ortaya koyan ve gerekse belli edilen esasları gerçekleştirmekle görevlendirilen çeşitli merciler (organlar) vardır.

Bunlar daha önce de açıklandığı gibi, her devletin politik kuruluşuna ve bu kuruluşta görev alan organların fonksiyonlarına göre birbirinden ayrıdır.

Türkiye'de Ormanlık Politikası gayelerinin tayini ve gerçekleştirilmesi ile ilgili mercileri:

a — Kamu müesseseleri ve Kamu yararına hizmet eden müesseseler.

b — Özel müesseseler.

olmak üzere iki kategoride incelemek mümkündür (6).

a — Kamu Müesseseleri ve Kamu yararına hizmet eden müesseseler:

aa) *Genel Politik Mercii* :

Türkiye Ormanlık Politikasının genel politik mercii, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Anayasa'nın 5 inci maddesi gereğince yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiştir. Yine Anayasanın 64 üncü maddesinde "Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak... Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetkilerindedir" denmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasanın 63 üncü maddesi gereğince, Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosundan kuruludur (30).

Buna göre, Türkiye Ormanlık Politikasının gayelerini belli etmek, yasama yetkisi olan Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosuna yani, Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir.

bb) *Uygulama ve Gerçekleştirme Mercii* :

Türkiye Ormanlık Politikasının uygulama ve gerçekleştirme görevini yerine getiren ilk merciler Anayasa'nın 6 ncı maddesi gereğince, yürütme yetkisine sahip bulunan Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kuruludur (30). Nitekim hâlen yürürlükte bulunan Orman Kanununun 119 uncu maddesinde de "Bu Kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur" denmektedir (22).

Diğer taraftan ormanlık politikasının yürütülmesi, özel bir çalışmayı gerektirdiği içindir ki, bu işi, Bakanlar Kurulu adına Tarım Bakanlığı üzerine almıştır. Nitekim 3203 sayılı Ziraat Vekâleti Vazife ve

Teşkilât Kanunu'nun 1 inci maddesinde "Ziraat Vekâleti devlet teşkilâtı içersinde memleketin ziraat, hayvan ve orman siyasetlerini tatbikine ve bu mevzulara giren işlerin iktisadî vaziyetlere göre tanzimine, ıslahına, teşkilâtına ve inkişafına müteallik hizmetleri umumî ve hususî kanunların tahmil eylediği vazifeleri yapmakla mükelleftir" demek suretile bu görev Tarım Bakanlığına verilmiş bulunuyor (35).

Ancak Tarım Bakanlığı bu görevi kendisi yapamıyacağı içindir ki, kendi adına bu işleri yürütmek üzere, teknik bir organizasyon meydana getirmiştir. Bu da bilindiği üzere Orman Genel Müdürlüğüdür.

Orman Genel Müdürlüğü, bundan önce de belirtildiği gibi, Türkiye Ormanlık Politikası gayelerinin uygulanmasına ve gerçekleştirilmesine hem orman kanunu, hem de Orman Genel Müdürlüğü teşkilât kanunu ile görevlendirilmiş bulunmaktadır. Nitekim 6831 sayılı Orman Kanununun 6 ncı maddesinde devlet ormanlarına ait her çeşit işlerin Tarım Bakanlığına bağlı Orman Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağı ve devletten başkasına ait ormanların yine orman kanunu hükümleri gereğince denetim işlerinin Orman Genel Müdürlüğüne verilmiş olduğu açıklanmış bulunmaktadır. Bu husus, 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 1 inci maddesinde daha önce de işaret edildiği gibi, bütün gayeler açıklanmak suretile kaydedilmiş bulunmaktadır (21).

Geniş anlamdaki Türkiye ormancılığının orman endüstrisi ve ticareti ile ilgili politika gayelerinin uygulama ve gerçekleştirme mercii, hiç şüphesiz, Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve transportla ilgili tedbirlerin mercii de Ulaştırma Bakanlığı'dır.

Ayrıca, yürürlükteki Anayasanın 129 uncu madesi hükmüne dayanmak ve Bakanlar Kuruluna ekonomik ve sosyal politikayı ve hedefleri tayinde, tayin edilen hedefleri gerçekleştirecek plânların hazırlanmasında, plânın uygulanmasında, değerlendirilmesinde ve uğrıtacağı değişikliklerde yardım etmek ve müşavirlik yapmak amacı ile 1960 tarih ve 91 sayılı kanunla Başbakanlığa bağlı bir Devlet Plânlama Dairesi kurulmuştur (3).

Bu teşkilât, yukarıdaki ifadeler çerçevesi içersinde, Türkiye Ormanlık Politikasının da uygulama ve gerçekleştirme mercilerinin bir parçası halinde görevli bulunmaktadır.

cc) *Danışma Mercii* :

Devlet teşkilâtının en yüksek danışma organı, bilindiği üzere Danış-

tay, Anayasa hükümleri gereğince, üst derece bir idare mahkemesi, aynı zamanda bir danışma organıdır. Bir yönden idarî uyumsuzlukları ve dâvaları görür ve çözümler. Diğer yönden de, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirir, tüzük tasarılarını, imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini inceler. Bunlardan başka gerek kendi kanunundaki ve gerekse diğer kanunlarda kendisine verilen görevleri yapar. Buna göre, orman kanun ve tüzüklerini incelemesi ve düşüncelerini açıklaması dolayısıyla ormancılık politikasının da bir danışma mercii olarak vazife görmüş olur.

dd) *Teknik Merciler :*

Ticaret ve Sanayi Odaları :

Bunlar, özel kanun (24) ve yüzüğüne (25) göre ekonomik ihtiyaçların gerekli kıldığı yerlerde Ticaret Bakanlığı tarafından kurulan tüzel kişiliği olan birer kamu müessesesidir.

Çeşitli görevleri bulunan Ticaret ve Sanayi Odaları'nın önemli görevlerinden birisi de resmî dairelerce istenilen bilgileri vermektir. Türkiye ormancılığının ticaret ve sanayii ile ilgili problemlerinin çözümünde Ticaret Bakanlığına bağlı teknik birer organ olarak hiç şüphesiz bunlar da vazife görürler.

Ziraat Odaları :

İlk kuruluşları 1912 yılına rastlayan (26) Ziraat Odaları 1957 yılında yürürlüğe giren "Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu" ile (36) yepyeni bir kimliğe kavuşan önemli bir teşekkül olmuştur. Ziraat Odaları, meslek hizmetleri görmek, tarımın (tarla ve bağ, bahçe kültürü, hayvancılık, ormancılık, tarım san'atları ve tarımsal üretim, yetiştirme ve kıymetlendirme gibi) gelişmesine yardım etmek, devletin tarım program ve politikasına çalışmak üzere kurulan tüzel kişiliği bulunan meslekî nitelikte kamu teşekkülleridir. Kuruluş ve çalışma alanları ilçe sınırları olan ziraat odalarının çeşitli görevlerinden birisi de "Ziraatın gelişmesi için gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılması veya yeni mevzuatın tedvini maksadile teklifte bulunmak" tır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği :

Memleketimizde yeni kurulan, tüzel kişiliği olan ve kamu hizmetine yarar bir teşekküldür. Bu müessese, Türkiye'de mevcut olan ve ka-

nun gereğince meslek ve sanatını yürütmeye yetkili ve mesleki faaliyette bulunan bütün sivil ve askerî yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları içinde toplayan bir birliktir. Her ihtisas kolunu temsilen kurulmuş olan odalardan meydana gelir. Birlik, hâlen 10 muhtelif meslek odasını temsil etmektedir. Bunlardan bir tanesi de Orman Mühendisleri Odası'dır.

Birlik kanununun (29) ikinci maddesinin c fıkrası gereğince "Meslek menfaatleri ile ilgili işlerde resmî makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle alakalı bilcümle mevzuatı, formları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında düşünceleri alakâhılara bildirmek" birliğin görevleri icabıdır.

Ormancılıkla ilgili konularda, kendi alanı olmak itibarile birliğin yukarıda bahis konusu edilen görevini hiç şüphesiz Orman Mühendisleri Odası üzerine alır.

Türkiye Ormanlılar Cemiyeti :

1924 yılında İstanbul'da "Orman Mektebi Alisi Mezunları Cemiyeti" adı ile kurulan ve 1930 yılında "Türkiye Ormanlılar Cemiyeti" adını alan cemiyet, 1951 yılında Danıştayın kararı ve Bakanlar Kurulunun onayı ile "Genel menfaatlere yarar dernek" haline gelmiştir.

Cemiyetin tüzüğü gereğince (28) "Orman dâvasının memleket zararletlerine ve ilmî esaslara göre halli" görevleri cümlesindedir. Buna göre cemiyet, memleket ormancılık politikasının gayeleri ile ilgili olan konularda teknik ve ilmî bir merci olarak vazife görür.

Ağaç Koruma Cemiyeti :

1928 yılında "Himayeli Eşcar" adı ile Ankara'da kurulmuş olup 1934 yılında Danıştay kararı ile "Umumî menfaate yarar cemiyetler" arasına alınmıştır. Gayesi memleketteki meyveli ve meyvesiz ağaç varlığının artırılması, bakımı, islâhı ve korunmasıdır. Cemiyetin kuruluş tarihi oldukça eski olmasına rağmen faaliyetleri memleket ölçüsünde bir gelişme kaydedememiştir.

Yeşil Türkiye Ormanlılar Cemiyeti :

1950 yılında Orta Orman Okullarını bitirenler tarafından kurulmuş bir cemiyettir. 13.1.1960 tarih ve 4/12574 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "Kamu yararına hizmet eden bir cemiyet" olarak kabul edilmiştir.

Türkiye Tabiatını Koruma Cemiyeti :

Bakanlar Kurulu'nun 15.11.1963 gün ve 6/2383 Sayılı Kararı ile "Kamu yararına hizmet eden dernek" olarak kabul edilmiştir.

ee) *İlmi Merciler :*

Bunlar, memleketteki üniversiteler ve özellikle bunlar içinde yer alan ve ormancılık politikası ile yakından ilgisi bulunan, Orman, Ziraat ve Veteriner Fakülteleridir.

Üniversiteler Kanununun (31) 3 üncü maddesinin c fıkrası gereğince "Memleketin türlü yönden ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün meseleleri hükümetle ve kurumlarla da el birliği etmek suretile öğretim ve inceleme konusu yaparak sonuçlarını umumun faydalanmasına sunmak ve hükümetçe Millî Eğitim Bakanı vasıtasile istenecek incelemeleri yaparak düşüncelerini bildirmek" üniversitelerin görevleri arasındadır.

b — *Özel Müesseseler :*

Bunlar, meslek cemiyetleri ve meslekî ticaret şirketleridir.

aa) *Meslek Cemiyetleri :*

Kazanç paylaşmaktan başka amaçlarla kurulan ve tüzel kişiliği bulunan cemiyetlerdir. Bunlara örnek olmak üzere memleketimizde hâlen "Türkiye Ormancılık Meslektaşları Kültür Cemiyeti" adı ile bir cemiyet mevcuttur. Bundan başka, bir de 1962 yılında İzmir'de kurulan "Türkiye Orman ve Muhafaza Memurları Cemiyeti" vardır. Bu cemiyet 1.12.1963 günü Ankara'da yapılan kongresinde Cemiyet adının "Türkiye Orman Memurları Cemiyeti" haline getirilmesini ve cemiyet merkezinin Ankara'ya naklini karar altına almıştır.

bb) *Odun Sanayii ve Ticareti İle Meşgul Şirketler :*

Bunlar ormancılığın muhtelif alanlarında kurulan ve ticarî gaye güden teşekküllerdir. Tüzel kişiliği bulunan veya tüzel kişiliği olmayan adı bir şirket halinde çalışabilirler.

Yukarıda bahis konusu edilen ve ticarî gayesi bulunmayan meslek cemiyetleri gibi bunlar da yerine göre memleketin ormancılık politikasının belli edilmesinde düşünce ve görüşlerine başvurulabilecek birer merci olarak vazife görebilir.

Bütün demokrasilerde olduğu gibi, bizde de ormancılık politikası gayelerinin ve bu gayeleri gerçekleştirmeye yarınacak tedbirlerin belli edilmesinde yukarıda sözü edilen çeşitli teşekküllerden başka hiç şüphesiz basının ve memleket kamu oyunun da büyük rolü vardır.

İleri demokrasilerde birçok memleket problemleri ile ilgili politikaların ve alınacak tedbirlerin belli edilmesinde basından ve bu yolla kamunun görüş ve düşüncesinden geniş ölçüde faydalanılmaktadır. Bu gibi memleketlerde toplum, özellikle aydın kütle bu türlü konularda düşünce ve kanılarını açıklamayı sosyal ve politik birer ödev saymaktadır.

C — Ormancılık Politikası Tedbirlerinin Tesbit Edilmesinde Gözönünde Tutulacak Faktörler :

Her memleketin ormancılık politikası, o memleketin kanunî mevzuatında veya uzun ve kısa süreli plânlarında ifadesini bulur.

Gerek mevzuat ve gerekse plânlar, tesbit edilen gayelerin uygulanmasını ve gerçekleştirilmesini sağlayan tedbirlerden meydana gelir.

Nitekim, bizim ormancılık mevzuatımız ile Beş Yıllık Kalkınma Plânı ve her yıla ait programlar, ormanların korunması, bu ormanlardan türlü faydalar sağlanması ve var olan ormanların çoğaltılması ve bunları tamamlayıcı diğer gayelerin gerçekleştirilmesine ilişkin çeşitli tedbirlerden meydana gelmiştir.

Ancak mevzuatın ve plânların hazırlanmasında, diğer bir deyimle, gayelerin gerçekleştirilmesi için öngörülen tedbirlerin tesbit edilmesinde yukarıda sayılan yetkili mercilerin gözönünde tutması gereken bazı faktörler vardır. Bu faktörler, memlekette memlekete değişmekle beraber genellikle şunlardır (11, s. 48):

a — Genel Mevzuat :

Orman mevzuatı, memleketin genel mevzuatının bir parçasını teşkil eder. Bu sebeptendir ki, ormancılık mevzuatının memlekette hâkim olan özel hukuk, kamu hukuku ve idare hukuku prensiplerine uygun olması gerekir. Ancak, ormancılığın özellikleri dolayısıyla, ormancılık mevzuatının genel mevzuattan bazı konularda ayrılması zorunluluğunu da tabii görmek lâzımdır. Meselâ, devletten başkasına ait olan orman mülkleri üzerinde devletin denetleme yetkisine sahip olması, çeşitli ürünlerin elde edilmesinde, bunların taşınmasında orman sahiplerinin bazı kayıtlara uymaları gibi. Hatta ormancılığın bu özelliği dolayısıyla, Anayasamızda bile aslında genel hukuk prensiplerine aykırı sayılabilecek orman-

cılıkla ilgili hükümler yer almıştır. Nitekim orman suçları için genel affı çıkarılmıyacağı bu hükümlerden birisidir.

b — *Politik Teşkilât :*

İsviçre gibi kantonlardan, Almanya gibi eyaletlerden veya Birleşik Amerika gibi muhtelif devletlerden kurulmuş olan federal teşekküllerde, kanton, eyalet ve devletlerin çok zaman federal kanunlara ve düzenleyiş uymaları zorunluluğu vardır. Halbuki yasama yetkisinin bir müessesede toplanmış bulunduğu memleketlerde böyle bir kayıt bahis konusu değildir.

c — *Sosyal, Politik ve Kültürel Durum :*

Halkın sosyal, politik ve kültürel seviyesi, belli edilen politika gayelerini benimsemeye, önemini, gerekliliğini ve bundaki zorunluluğu takdir etmeye yeter derecede değilse, çıkartılacak kanunî mevzuatı uygulamak ve dolayısıyla güdülen gayeleri gerçekleştirmek çok güç olur. Bu cihet, ormancılık mevzuatında özellikle dikkati çeker. Zira ormancılık mevzuatı, çok zaman halkın ve bilhassa ormanla ilgili halk topluluklarının kökleşmiş gelenekleri ile savaşmak zorunluluğundadır. Özellikle geri kalmış memleketlerde ormanın, geliri daha çok olan tarımı önlediği kanısı vardır. Onların düşüncesine göre orman, tarım için çok gelirlili bir kaynak haline getirilebilir. Ağaçların kesilmesi ve ormanda hayvan otlatılması ile ormana hiç bir zarar yapılmış olmaz. Bu türlü düşüncelerin yaygın olduğu memleketlerde, çıkartılacak kanunî mevzuat bakımından çok temkinli olmak gerekir.

Halbuki ileri, yani sosyal, politik ve kültürel hayatı gelişmiş olan memleketlerde ise problemleri, müeyyideleri çok daha hafif demokratik ve liberal nitelik taşıyan mevzuatla da çözmek kolaylıkla mümkündür.

Bununla beraber çıkartılacak kanunî mevzuatın halk psikolojisindeki ve vicdanındaki aksini daha önceden hesaba katarak ona göre hareket etmek gerekir.

d — *Ekonomik Durum :*

Ormancılık mevzuatının hazırlanmasında memleketin genel ekonomik durumunun da gözönünde tutulması lâzımdır. Endüstri, yol şebekesi, taşıt araçları, memleket ormanlarından halkın intifa hakları ile sağladığı faydaların kaldırılması halinde meydana çıkacak ekonomik reak-

siyonlar, bazı memleketlerdeki nöbetleşe tarım-ormancılık işletmesi ve benzeri gibi problemlerin, mevzuatı tesbit etmede rolü büyüktür.

Meselâ, Hindistan'da kasıtlı yangın yaparak açılacak yerde belli bir süre için tarım bir gelenek halindedir. Pakistan'da nöbetleşe toprak kültürü (tarım-orman) düzenli bir hale getirilmektedir. Memleketimizde, orman içi ve kenarı köylerin devlet ormanlarının ürünlerinden faydalanması hakkı çözümü çok güç bir problem halindedir. Tıpkı bunun gibi, hayvan otlatmasını düzenlemek de büyük ekonomik güçlüklerin yenilmesini gerektirmektedir.

e — *Bölgelerdeki Tabii, Ekonomik ve Sosyal Ayrılıklar :*

Memleketin muhtelif bölgelerinde tabii, ekonomik ve sosyal bakımlardan büyük ayrılıklar varsa, bütün memleketi kapsayan bir kanunu uygulamakta güçlük çekilir. Bunun içindir ki, kanun genel hükümleri içine alsa bile, kanuna dayanmak suretile hazırlanacak tüzüklerde bu ayrılıkların gözetilmesi ve uygulamayı idare edecek teşkilât mensuplarına, hareketlerinde serbestlik sağlanması gerekir.

Bu açıklamalardan çıkmakta olan sonuç odur ki, bir memleketin ormancılık politikası ve dolayısıyla onu gerçekleştirmeye yarıyacak kanunî tedbirler, memleketin genel mevzuatı, politik teşkilâtı, sosyal, politik ve kültürel seviyesi, ekonomik durumu ve gösterdiği bölge özellikleri ile ahenkli bir şekilde hazırlanmak lâzımdır.

Yine bu cümleden olarak mevzuatın, istikrarlı olması ve bunu uygulayacak teşkilâtla uygun bulunması gerekmektedir.

Türkiye'nin ormancılık politikası gayelerini gerçekleştirmek amacı ile alınmış olan tedbirler, daima kanunî mevzuatta ifade edilmiş bulunmaktadır. Memleketimizde plân şeklinde politika tedbirleri pek yaygın değildir. Ancak son yıllarda bazı gayelerin gerçekleştirilmesi için plân düzenlenmesine de gidilmeye başlanmıştır. 1955 yılında başlayan Beş Yıllık Ağaçlandırma Plânı gibi.

Bu yöndeki çalışmalarımız daha yukarıda "Türkiye Ormancılık Politikası Mercileri" bölümünde de belirtildiği üzere, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile işbirliği yapılmak suretile yeni bir düzene sokulmuş bulunmaktadır.

D — *Türkiye'de Ormancılık Politikası Tedbirlerinin Uygulama ve Gerçekleştirme Sistemi :*

Türkiye'de ormancılık politikası tedbirlerinin uygulama ve gerçek-

leştirme sistemlerini Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet devirlerinde olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür.

a — *Osmanlı İmparatorluğunun Ormancılık Sistemi :*

Türkiye’de (1839) Tanzimata kadar devlet, orman ve ormancılık konuları ile yakından ilgilenmemiştir. Orman ve ormancılıkla ilgili problemler Fıkıh hükümlerine göre idare edilmiştir. Bu konuda alınmış olan tedbirler, istikrarlı ve bağımsız bir politikanın eseri değildir. Bu devrenin kararları, fermanları zaten az sayıda olup geçici niteliktedir.

Ancak tanzimattan sonradır ki, batılılaşma hareketleri ile ilgili olarak bazı teşebbüslere girişildiği görülür. Avrupa’dan uzmanlar getirilmesi (1856), ilk orman okulunun açılması (1857) ve nihayet ilk orman nizamnamesinin (1870) çıkartılması hep bu devrenin eseridir (12, 18).

Fakat buna rağmen eskiden beri devam edegelen serbest faydalanmayı önlemek kabil olmamıştır. Hatta 1870 tarihli Nizamname, özel mülk üzerindeki ormanları tamamen hükümleri dışında tutmuş ve miri arazi üzerinde olup da eşhas uhdesinde bulunan ormanlar (daha sonraları bunlar da hususî orman sayılmıştır) hakkındaki her çeşit idarî ve hukukî işlemleri de arazi kanunu hükümlerine bırakmıştır (1).

Zaten Türkiye’de ormanların teknik birer işletme plânına (amenajman) göre işletilmesi esası, 1917 yılında yürürlüğe giren “Ormanların Usulü İdarei Fenniyeleeri hakkındaki Kanun” ile kabul edilmiştir (17). Fakat bu kanun da özel ormanları hükümleri dışında bırakmıştır. Sonuç olarak İmparatorluğun gerek mutlakiyet ve gerekse meşrutiyet devrelerinde devlet, bizzat ormancılık yapmamış, özel ormanların idare ve işletilmesini fıkıh, arazi kanunu ve mecelle hükümlerine bırakmış, devlet ormanlarının işletilmesi, sadece faydalanma konusu olarak ele alınmış, bunu da devlet adına iltizam ve taahhüt yolu ile kişiler ve şirketler yapmışlardır. Buna göre imparatorluğun ormancılığını, liberal ekonomi sistemine dayanan bir ormancılık olarak karakterize etmek yanlış olmaz. Nitekim Diker (7, S. 24) bu devre ormancılığını başıboş iltizam ormancılığı olarak adlandırmaktadır.

b — *Türkiye Cumhuriyeti’nin Ormancılık Sistemi :*

Türkiye Cumhuriyeti’nin gütmekte olduğu ormancılık, devletçilik esasına dayanır. Zaten Türkiye Cumhuriyeti, ilk anayasasının 2 nci mad-

desini değiştiren 1937 tarih ve 3115 sayılı Kanunla devletçilik sistemini kabul etmiş bulunuyordu (37).

Türkiye Cumhuriyetinin bu konudaki ilk teşebbüsü, 1924 yılında yürürlüğe koyduğu 504 sayılı Kanunla memlekette mevcut bütün ormanları mülkiyet ayrımı gözetmeksizin bir düzene bağlamasında görülmür (27). Halbuki 1917 de çıkartılan işletme kanununda özel ormanlar genel düzenlemenin dışında bırakılmıştı (17).

Yine 1924 yılı içinde devletin bizzat Karadere ormanlarında bir devlet orman işletmesi açmaya teşebbüs etmesi (13, S. 98-110) ve ormanların askeri bir teşkilâtla korunması tedbirleri (2, S. 592) bu yöndeki ilk adımlardır.

Nihayet 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu ile Türkiye'nin ormancılık politikası gayeleri ve bu gayeleri gerçekleştirmede tutacağı yol tamamen açıklanmış oldu. Bu kanunun 4 üncü maddesile, devletten başkasına ait olan bütün ormanlarda, Orman Genel Müdürlüğünün denetleme yetkisi tanınıyor, diğer taraftan 31 inci maddesile de devlet ormanlarının devlet tarafından işletilmesi kabul edilmiş bulunuyordu. 4 üncü geçici maddesi ile de 10 yıl içinde devlet orman işletmelerinin açılması kabul edilmişti (19). Buna uyularak Dursunbey, Karabük ve Büyükdere'den başlamak suretile diğer devlet orman işletmeleri sırasile açıldı. Ancak büyük ölçüdeki ve önemli tesisatı gerektirecek olan ormanların Bakanlar Kurulu kararı ile millî sermayeli Türk şirketleri ve millî bankalar tarafından ortaklaşa işletilebileceği de aynı kanunun 40 inci maddesile mümkün kılıyordu.

Umuma mahsus ormanlarla, evkaf ormanları ve hususî ormanların idaresi prensip itibarile sahiplerine bırakılıyor, bazı hallerde bunların idare ve işletilmesi devletçe yapılabiliyordu.

Türkiye'de devletçilik sistemi kabul edilmiş olduğu içindir ki, bu sistem, 1945 yılında yürürlüğe giren ve devletten başkasına ait olan bütün orman mülklerinin (bazı haller hariç) devletleştirilmesi hakkındaki kanunla mülkiyet rejimi bakımından da tamamlanmak istenmiştir (20).

Hâlen yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman Kanunu da, 6 ncı maddesile devlet ormanlarının herçeşit işlerinin devlet adına Orman Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağını ve devletten başkasına ait olan ormanların da yine devlet adına Orman Genel Müdürlüğü tarafından denetlenebileceğini kabul etmiş bulunmaktadır. Ayrıca, 6831 sayılı Kanu-

nun 26 ncı maddesi, devlet ormanlarından yapılacak istihsalin devlet tarafından yapılacağını veya yaptırılacağını hükme bağlamış bulunmaktadır. Adı geçen kanun, yine 3116 sayılı Kanunun yukarıda bahis konusu edilen 40 ıncı maddesi hükmünü kısmen değiştirerek almış ve orman işlerinin köylü kooperatifleri veya müteahhitler vasıtasile yaptırılabilceği esasını da benimsemiştir.

Diğer taraftan 1961 tarihli Anayasamız 131 inci maddesi ile, ormancılık konusunda devletçilik sistemini açık olarak kabul etmiş bulunmaktadır. Nitekim, Anayasamızın 131 inci maddesi gereğince, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için devletin kanunlar koyması ve tedbirler alması kabul edildiği gibi, bütün ormanların gözetimi devlete bırakılmıştır. Yine bu madde hükmüne göre, devlet ormanları devletçe yönetileceği ve işletileceği, devlet ormanlarının mülkiyetinin, yönetiminin ve işletilmesinin özel kişilere devrolunamayacağı belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin başlangıçtan itibaren devletçilik sistemini kabul etmiş ve bunu hâlen de uygulamakta olması, tarihî zorunluklardan, ormancılık işletmesinin özelliklerinden ve ormanın bütün millet hayatı üzerindeki olumlu ve büyük ölçüde önem taşıyan kolektif etkilerinden ileri gelmektedir.

2 — İdare Gayeleri :

Bir memleketin ormancılık politikası gayelerini gerçekleştirmesi, çeşitli orman mülklerinde bazı idare gayelerinin belli edilmesi ve uygulanması ile mümkün olur. İdare gayeleri bir orman mülkünün bütünü veya idarî bakımdan ayrı bir kısmı için tayin edilir. İdare gayesi orman mülkünün sahibi tarafından kendi ihtiyaç ve isteklerine en uygun şekilde seçilir. Ancak seçilecek idare gayesinin, mülk sahibinin istek ve ihtiyaçları dışında bir de ormancılık politikası gayelerine, yetişme muhiti şartlarına, orman mülkünün ve orman sahibinin hukukî durumuna göre düzenlenmesi gerekir.

Mülk sahibinin devlet olması halinde idare gayesinin tayini herhangi bir güçlük göstermez. Fakat mülk, devletten başkasına ait olunca mülk sahibi devletçe konulmuş kanunî mevzuata uymak zorunda kalır. Bu durum, daha önce de söylendiği gibi, ormanın sadece özel ekonomiye hizmet eden bir gelir kaynağı olarak mütalâa edilmemesi zorunluğundan doğmaktadır. Fayda ve zararının toplumu ilgilendirmesi, onun sevk ve idaresinde bazı kayıtlara uymayı zorunlu kılmaktadır.

İdare gayesini belli etmede rol oynayan diğer önemli bir faktör de yetişme muhitidir. Kurulacak ormanın veya mevcut bir ormana verilecek yeni idare şeklinin tabiat şartlarına bağlı olduğu zaten daha önce de açıklanmış bulunuyor.

Orman mülkünün ve mülk sahibinin hukukî durumları da hiç şüphesiz gayenin belli edilmesinde gözönünde tutulmak lâzımdır. Mülk sahibinin kanunen ergin olup olmaması, borç durumu, orman mülkünün çeşitli faydalanma hakları ile yüklü bulunup bulunmaması idare gayesinin belli edilmesinde önemli rolü bulunan faktörlerdir.

İdare gayelerinin çeşitleri, genellikle her memleketin orman kanununda açıklanır. Fakat bunlardan hangisinin hangi orman mülkü için kabul edileceği, yukarıda bahis konusu edilen kayıtlar gözönünde tutulmak şartı ile orman sahibinin bileceği bir iştir.

Wilhelm Mantel daha önce de belirtildiği gibi idare gayelerini,

A — Gelir sağlayıcı idare gayeleri

B — Gelirden başka faydalar sağlayıcı idare gayeleri olmak üzere iki grupta toplamaktadır.

A — Gelir Sağlayıcı İdare Gayeleri :

Mantel, H. W. Weber'in sistematığına uymak suretile gelir sağlayıcı idare gayelerini üç kısımda incelemektedir.

a — *En Yüksek Orman Geliri Gayesi :*

Bir ormanın sağlamış olduğu en yüksek gelir, ya odun ürünü, yahut da para halinde olur. Birçok devlet ormanlarında, umuma mahsus ormanlarda ve büyük ölçüdeki özel ormanlarda genellikle uygulanan gaye budur.

aa) *En Yüksek Odun Ürünü Gayesi :*

Böyle bir ormanda idarenin gayesi, belli bir süre içinde, yani kabul edilecek bir idare müddeti içinde en yüksek odun ürünü almaktır. Diğer bir deyim ile ormanda son kesimle (SK) ve aralama kesimleri ile (AK) elde edilecek odun ürününün idare müddetine (İM) bölünmesi halinde elde edilecek genel ortalama artımın veya ürünün (Ü) maksimum olmasını sağlamaktır.

$$\dot{U} = \frac{SK + \sum AK}{İM}$$

O halde orman işletmesinin gayesi, yetiştirme muhiti şartlarına en uygun bir orman kurmak suretile bu ormanın maksimum orta artımı verdiği süreyi, idare müddeti olarak kabul etmek olacaktır.

Bu açıklamadan da anlaşıldığı üzere, elde edilecek orman ürününün boyutu üzerinde durulmamaktadır. İdarenin gayesi, bu şekilde sınırlandırılmamış olarak yani, herhangi bir çeşit orman ürünü tesbit edilmeksizin gerçekleştirilebileceği gibi, belli bir çeşit üzerinde durulmak ve o çeşidi en yüksek miktarda elde etmek suretile de gerçekleştirilebilir.

Modern ormancılıkta elde edilecek ürünün kalitesi büyük ölçüde önem taşır.

Bu sebeptendir ki, gayenin gerçekleştirilmesinde ürünün kantitesi kadar kalitesi üzerinde de durulmak gerekir.

bb) *En yüksek Orman Safi Geliri Gayesi :*

Bu gayeden maksat, ormanın heryıl ortalama en yüksek para geliri sağlamasıdır. Bunun için de, heryıl satışlarla elde edilen paradan, yine heryıl yapılan giderlerin çıkartılması ve aradaki farkın yani safi para gelirinin maksimum olması gerekmektedir. Bu gaye, ormancılıkta en yüksek orman rantı formülü ile ifade edilir ve buna göre de idare müddeti belli edilir.

$$G = \frac{SK + \sum AK - K - İM \cdot I}{İM}$$

G = En yüksek orman safi geliri.

SK = Son kesimle elde edilen safi gelir

AK = Ara kesimler geliri

K = Kültür gideri

I = Yıllık idare gideri

İM = İdare müddeti

b — *En Yüksek Arazi Geliri (Arazi Safi Geliri) Gayesi :*

Bu gayeden maksat, işletmeye yatırılan her çeşit kapitalin (ağaç serveti, toprak vesaire) belli süre içinde en yüksek faiz getirmek suretiyle kazanç sağlamasıdır. Gayede hâkim olan düşünce maksimum kazançtır. Buna göre, tamamen özel ekonomi görüşü ile hareket etmek ve orman işletmesine yatırılan kapital ile heryıl elde edilecek safi kazanç arasında tatminkâr mali bir denge kurmak gerekecektir. Bu denge ormancılıkta arazi safi geliri formülü ile ifade edilir.

$$AG = \frac{SK + AK_a \times 1,0F^{IM-a} + AK_b \times 1,0F^{IM-b} + \dots - K \times 1,0F^{IM}}{1,0F^{IM} - 1}$$

AG = En yüksek arazi geliri

SK = Son kesim geliri

AK = Aralama kesimleri geliri

K = Kültür gideri

İ = İdare giderleri

F = Faiz yüzdesi

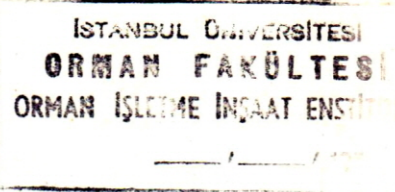
İM = İdare müddeti

a, b ... = Aralama kesim periyodları

Dikkat edilecek olursa burada gerek gelirler ve gerekse giderler belli faiz yüzdesi üzerinden belli bir idare müddeti sonuna iblağ edilmek suretiyle kıyaslanmakta ve $AG_{İM}$ değerinin en yüksek olması aranmaktadır.

c — *Özel İhtiyaçları Karşılama Gayesi :*

Bu gaye ile varılmak istenen sonuç, mülk sahibinin veya diğer bir işletmenin özel nitelikteki ihtiyaçlarını (asli ve tâli ürün olarak) imkân nispetinde karşılayabilmektir. Elde edilen ürün, milli ekonomiye katılmaktan çok, özel ekonominin ihtiyaçlarını karşılamaya ayrılır. Bu gayenin hâkim olduğu ormanlar, genellikle küçük ölçüdeki köylü veya çiftlik ormanlarıdır. Üretici genellikle tüketicidir. Üretilen ürünün büyük bir çoğunluğu özel ihtiyaçlara sarfolunur.

Bunun bir derece daha genişini, diğer belli işletmelere bağlı ormanlar teşkil eder. Meselâ: Maden ocakları, tuz ocakları için maden direği, selüloz endüstrisi için kâğıt odunu sağlanması bahis konusu olunca, kurulmuş veya kurulacak orman işletmesinin yönetiminde bu gaye esas alınır. Diğer taraftan, yine mülk sahibinin veya diğer bir işletmenin çubuk, kazık, kabuk, yaprak ihtiyacı, veyahut da deri endüstrisinin ve kimya endüstrisinin palamut, mazi, reçine, sığla ihtiyaçları bu gaye ile işletilen ormanlardan sağlanır.

B — Gelirden Başka Fayda Sağlayıcı İdare Gayeleri :

Bu grupta toplanan idare gayelerinde, fizik anlamdaki fayda, ya ikinci plânda yer alır, yahut da hiç bahis konusu olmaz. Ana gayeyi memleket ormanlarından hem mülk sahipleri, hem de bütün millet için moral anlamda faydalar sağlamak teşkil eder. Böylece topluma, sosyal, kültürel, etik, estetik alanda hizmet edilmiş olur. Yerine göre iklim, toprak, su faktörleri üzerinde etkili sonuçlar elde edilir. Yurda güzellik, yurttışa sağlık sağlanır. Memleketin savunmasına hizmet edilmiş olur.

Ancak orman kavramının geniş ölçüde yayılmış olduğu ileri memleketlerde, bu gayelerle idare edilen orman örneklerine rastlanır. Hatta bu ormanlardan bir çoklarının sahipleri özel kişiler olabilir. Halbuki gerek devlet adamları ve gerekse toplum arasında orman kavramının henüz yerleşmiş bulunduğu memleketlerde, bu gayelerle idare edilen ormanlara ya pekaz rastlanır, yahut da hiç rastlanmaz.

Ormanlıkta yaygın olan bu tip gayeleri, Wilhelm Mantel iki grupta toplamaktadır.

a — Kişiyeye Fayda Sağlayıcı Gayeler :

Özel mülk sahibi, ormanını gelir sağlama dışında şu maksatlarla korur ve idare eder. Orman, mülk sahibinin bir varlık sembolü olarak maddî gücünü göstermeye yarar, yahut da avlanma, eğlenme, mülkünü ve arazisini süsleme gibi kişisel ve tamamen subjektif nitelikteki maksatlarına hizmet eder. Bazı hallerde de gerek evinin ve gerekse diğer mülklerinin ve arazisinin çeşitli tehlikelerden korunmasına yardım eder.

b — Topluma Fayda Sağlayıcı (Kollektif) Gayeler :

Bunlar, topluma fayda sağlayan ve muhafaza ormanları, orman millî parkları, tabiatı koruma ormanları ve benzeri ormanlarda uygulanan kuru-

ma (iklim, su, toprak), millî savunma, sağlık, spor, ilmî araştırma bakımlarından estetik ve turistik yönlerden fonksiyonları bulunan gayelerdir.

c — *Türkiye Ormancılığında İdare Gayeleri :*

Türkiye'de yakın tarihe kadar orman idare gayelerini, ormancılık politikası gayelerine uygun olarak sadece, gelir sağlayıcı gayeler teşkil etmekte idi. Çünkü, daha önce de belirtildiği gibi, memleketin ormancılık politikası gayeleri, yalnız gelir sağlama kaygusundan doğmuş ve öylece gelişmişti.

Memleketimizde ancak ilk defa, 1340 (1924) tarih ve 504 sayılı "Ormanların Fennî Usul İle İdare ve İşletilmeleri Hakkındaki Kanun" ladır ki, istihsal ormanları dışında bazı ormanların da muhafaza gayesile idare edilebileceği kabul edilmiştir (27, Md. 8).

1937 tarihli ve 3116 sayılı Kanun, muhafaza ormanları hakkındaki hükmü aynen kabul ve daha da genişleterek muhafaza gayesine geniş ölçüde yer vermiştir (19, Md. 43-46).

1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu ise, ormanları vasıf ve karakterleri bakımından,

A — Muhafaza ormanları

B — Millî Parklar

C — İstihsal ormanları

adı ile üç gruba ayırmak suretile, gelir dışındaki fayda sağlayıcı idare gayelerini, muhafaza ormanlarına bir de millî parkları katmak suretile ikiye çıkarmıştır (22, Md. 4).

Diğer yönden bu kanunun 23 ve 24 üncü maddeleri gerek muhafaza ormanlarının ve gerekse millî parkların kuruluş gayelerini çeşitlendirmek suretile, moral anlamda fayda sağlayıcı idare gayelerinin hemen her çeşidine imkân sağlamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi, idare gayeleri genellikle kanunlarda neveleri bakımından açıklanır. Ancak bunlardan hangisinin hangi ormanlara uygulanacağı, orman sahibinin bileceği bir iştir.

Türkiye'deki ormanların % 90 dan daha çoğu devlet ormanıdır. Devlet ormanlarında idare gayelerinin tayini yetkisi, hiç şüphesiz mülkün sahibi olan devlete aittir. Nitekim 1956 tarihli ve 6831 sayılı orman Kanu-

nunun 6 ncı maddesi ve 1937 tarihli ve 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 1 inci maddesi, devlet ormanlarına ait bütün işlerin Tarım Bakanlığına bağlı Orman Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağını veya yaptırılacağını emreder (22, Md. 40, 21, Md. 1).

Buna göre gerek gelir sağlayıcı ve gerekse gelirden başka fayda sağlayıcı idare gayelerinin belli edilmesinde, gayeyi tesbit eden makamın Orman Genel Müdürlüğü olması gerekir. Ancak kanun, büyük önemi dolayısıyla, muhafaza ormanlarının ve millî parkların ayrılması işini Tarım Bakanlığına vermiştir (22, Md. 23, 25).

Halbuki devlet, kendisine ait olmayan ormanları muhafaza ormanı veya millî park olarak idare etmeyi uygun görürse, bunu ancak Bakanlar Kurulundan karar almak suretile yapacaktır.

Devletten başkasına ait olan ormanların sahipleri (özel kişiler, köy ve belediyeler), idare gayelerini belli etmede serbesttirler. Ancak yaptıkları amenajman plânlarını Orman Genel Müdürlüğüne tasdik ettirmeye mecburdurlar (22, Md. 46, 51).

Bizde hangi ormanların hangi gaye ile idare edileceği, Orman işletmeleri ayrı ayrı ele alınmak suretile belli edilmiş değildir. Ancak bir işletmenin (Belgrad Ormanı) muhafaza ormanı olmak üzere idare gayesi tayin edilmiş bulunuyor. Diğer bütün işletmelerde gelir sağlayıcı idare gayesi hâkimdir. Fakat bu, protokollarla belli edilmiş ve amenajman plânlarında açık olarak ifade edilmiş değildir.

Memleketimizin muhtelif yerlerinde bugüne kadar 203 732 hektar tutarında 17 orman, muhafaza ormanı olarak ayrılmıştır. Yukarıda da söylendiği gibi, bunlardan yalnız bir tanesi bir işletme ünitesi halindedir. Diğerleri işletmelere bağlı, fakat idare gayeleri ayrı orman üniteleri şeklindedir.

Bugüne kadar kurulan beş millî parkımızın alan tutarı 11 710 hektar olup, bunlar da ayrı birer işletme halinde değildir. Hâlen bunlar, en yakındaki işletme müdürlüklerine bağlı bölge şeflikleri halinde idare olunmaktadır. Aslında kurulmuş ve kurulacak bütün işletmelerin ayrı ayrı idare gayelerinin belli edilmiş ve daha aşağıda da söyleneceği gibi, işletme gayelerinin de ona göre kararlaştırılmış olması gerekir.

3 — İşletme (Silvikültür) Gayeleri :

İdare gayelerinin gerçekleştirilmesi, ancak ormancılık tekniğinin ormanda harekete geçmesi ve bazı teknik çalışmalarda bulunması ile kabîl.

olur. Bu çalışmaların amacı, idare gayesine uygun orman kurmak, uygun gençleştirme ve bakım metodları uygulamak ve böylece ormanı, idare gayesine hizmet edecek bir duruma getirmektir. Wilhelm Mantel'in de dediği gibi idare gayeleri nihaî bir maksadı, halbuki işletme gayeleri elle tutulan gözle görülen nihaî bir şekli hedef tutar (15, S. 47).

Diğer taraftan idare gayeleri daha uzun süreli oldukları halde, işletme gayeleri istenen teknik şekil meydana çıkarıldıkça sona erer.

İşletme gayelerini belli ederken tutulması lâzım gelen yol, şu esaslara göre belirtmek gerekir (22, S. 404):

1 — Ormanın kesime olgunluk çağındaki durumu (ağaç türü ve karışıklıklık oranı bakımından),

2 — Kesime olgunluk çağındaki ürünün boyutu ve kalitesi.

İşte idare gayesine göre belli edilecek bu şartlara ulaşabilmenin teknik metodlarını ve vasıtalarını, silvikültürün, yetiştirme muhiti şartlarına göre tayin etmesi gerekir Zira, silvikültür ormanı yetiştiren, gençleştirme ve bakım işlerini kendisine konu yapan bir disiplindir. Bu esaslar muntakalar, orman tipleri ve ağaç türleri bakımından belli edilince, bunların her orman mülkü veya işletme birimi için seçilmesi işi kalır ki, bunu da uygulama sırasında mülk sahibi, işletmeci ve amenajmancı birlikte yaparlar. Bu suretle amenajmanın yolu, ormancılık politikası, idare ve işletme gayeleri bakımından aydınlanmış ve yapılacak plânda da uygunluk sağlanmış olur.

İşletme gayeleri, Wilhelm Mantel tarafından üç grupta toplanmak suretile incelenmektedir (15, S. 47-48).

A — Gençleştirme Gayeleri :

Gençleştirme, bilindiği üzere, eski ve faydalanmaya tâbi tutulan bir meşcerenin yerine bir yenisini kurmaktır. Bu iş, koru, baltalık gibi işletme şekillerinde birbirinden ayrı olduğu gibi, çeşitli koru formlarında da birbirinden farklıdır. Ekim ve dikim yolu ile sunî şekilde olabileceği gibi, tabii yolla da yapılabilir.

Diğer taraftan gençleştirme, hâlen mevcut olan bir ormanda ve yahut da yeniden kurulacak bir ormanda olmak üzere iki ayrı şekilde bahis konusu olabilir.

Gerek mevcut olan ve gerekse yeniden kurulacak bir ormanda, ge-

lecek meşcerenin ağaç türünün ve karışma şeklinin ve nispetinin tesbiti, hayli güç ve sorumluluğu da o derece büyük olan bir problemdir. Zira kuşaklar sonrası için bugünden karar verilecektir ve yapılan yanlışlığın düzeltilmesi de çok zaman mümkün değildir. Bu sebeptendir ki, işletme gayesini tesbit etmek için, uzun ve etraflı incelemeler yapmak gerekir.

Gençleştirme gayesi, ağaç türü ve alanın yüzdesi olarak ifade edilir. Meselâ: Saf çam veya 0,5 çam + 0,5 göknar gibi.

B — Kuruluş Gayesi :

Kuruluş gayesinden kasıt, meşcerenin kesime olgunluk çağına geldiği zamandaki teşekkülünü gerek ağaç türü ve gerekse elde edilecek ürünün çeşidi bakımından daha önceden tayin etmektir. Bu da idare gayesine göre çok çeşitli şekillerde olur ve ağaç türünün alana oranla veya ürünün çeşidine göre ad alır. Meselâ; kuruluş gayesi, saf göknar yapı odunu, okaliptüs maden direği, kavak selüloz odunu ve benzeri gibi. Ulaşılması lâzım gelen bu kuruluşların yapılacak etüdlerle yetiştirme muhiti şartlarına uygun olarak daha baştan belli edilmesi gerekir.

C — Meşcerâ Bakımı Gayesi :

Bunlar daha çok geçici nitelikteki teknik gayeler olup, meşcerenin bakım, aralama ve budama metodları ile belli şekil ve safhalara ulaşması amacını güder. Böylece kuruluş gayesinin gerçekleşmesine hizmet edilmiş olur.

Bu sayılanlardan başka bir ormanda yer bakımından, bir düzen yapılması ve buna ulaşılması için bir sistem meydana getirilmesi de bir işletme gayesi olabilir.

Hâlen memleketimizde yukarıda sözü edilen işletme gayeleri, muntakalar, orman tipleri ve ağaç türleri gözönünde tutulmak suretile ayrı ayrı belli edilmiş değildir. Ancak, her işletme içersinde yer alan plân ümitleri için düzenlenen amenajman plânları lokal şartlara göre, bu hususları meşcere tavsifi ve işletme plânı adı altında silvikültürel işlemler halinde tesbit etmektedir.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- 1 — **Arazi Kanunu** : Tarih: 11 Şevval 1274 (1856) (Tahşiyeli Kavani Cilt 1, S. 113).
- 2 — Devlet Ormanlarının Muhafazasında İstihdam Edilmek Üzere Alınacak Efradı Mükellefenin Sureti Tefrik ve İstihdamlarına Dair 15 Maddelik Talimatname. (Halil Kutluk, Türkiye Ormancılık Tarihi ile İlgili Vesikalar).
- 3 — **Devlet Plânlama Teşkilâtının Kurulması Hakkında Kanun** : Sayı: 91, Tarih: 5.10.1960.
- 4 — **Dieterich, V.** : Forstliche Betriebswirtschaftslehre. Bd. I. Berlin 1939.
- 5 — **Dieterich, V.** : Forstwirtschaftspolitik. Hamburg-Berlin 1953.
- 6 — **Diker, M.** : Ormancılık Politikası Ders Notları, İstanbul 1944 (basılmamıştır)
- 7 — **Diker, M.** : Türkiye'de Ormancılık. Ankara 1946.
- 8 - **Endres, Max.** : Forstpolitik. Berlin 1922.
- 9 — **FAO** : Principles of Forest policy, Report of the 6 th session of the conference. 19.11-6.12.1951, Rome.
- 10 — **FAO** : National Forest Policies in Europe. Rome 1953.
- 11 — **François, T.** : Orman Politikası, Orman Mevzuatı ve İdaresi. Roma 1950 (Samim Bilge tarafından Fransızca'dan Türkçe'ye çevrilmiştir, Ankara 1951).
- 12 — **İnal, S.** : Türkiye'de Üniversite Seviyesinde Ormancılık Öğretimi. İstanbul 1962.

- 13 — **Kutluk, H.** : Türkiye'de İlk Devlet Orman İşletmelerinin Kuruluş Safhaları ve Neticeleri (Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken), Ankara 1957.
- 14 — **Lemmel, H.** : Wirtschaftsziele, Z. f. Forst-und jagdwesen. 1937 S. 225.
- 15 — **Mantel, W.** : Forsteinrichtungslehre. Berlin 1948.
- 16 — **Mantel, K.** : "Aufgaben und Bedeutung von Wald und Forstwirtschaft in historisch-und geographisch-vergleichender Betrachtung der forstlichen Entwicklungsstufen", in Forstwirtschaft im Dienste der Praxis, München, 1962.
- 17 — **Ormanların Usulü İdareî Fenniyeleri Hakkında Kanun** : Takvimi Vakayı No. 2863, Tarih: 5 Nisan 1333 (1917).
- 18 — **Orman Nizamnamesi** : Tarih: 11 Şevval 1286 (1870), Düstur I inci tertip, Cilt 2. S. 404.
- 19 — **Orman Kanunu** : Sayı: 3116, Tarih: 1937.
- 20 — **Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun I inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** : Sayı: 4785, Tarih: 13.7.1945.
- 21 — **Orman Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanunu**: Sayı: 3204, Tarih: 14.6.1937.
- 22 — **Orman Kanunu** : Sayı: 6831, Tarih: 31.8.1956.
- 23 — **Speidel, G.**: Forstliche Betriebswirtschaftslehre, in Bauer F., Fortschritte in der Forstwirtschaft, München 1960.
- 24 — **Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu** : Sayı: 4355, Tarih: 14.1.1943.
- 25 — **Ticaret ve Sanayi Odaları Nizamnamesi** : Kararname Sayısı: 2/19900, Tarih : 10.5.1943.
- 26 — **Türkiye Ziraat Odaları Nizamnamesi** : Düstur Cilt II, Sahife 541, Resmî Gazete 1151, Tarih 1912.
- 27 — **Türkiye'de Mevcut Bilimum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanun** : Sayı: 504, Tarih: 24 Mayıs 1340.
- 28 — **Türkiye Ormanlılar Cemiyeti Tüzüğü**: Tarih: 1951.

- 29 — **Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu** : Sayı: 6235, Tarih: 27.1.1954.
- 30 — **T. C. Anayasası** : Kabul Tarihi: 27.5.1961.
- 31 — **Üniversiteler Kanunu** : Sayı: 4936, Tarih: 13.6.1946.
- 32 — **Wagner, Chr.** : Lehrbuch der theoretischen Forsteinrichtung, Berlin 1928.
- 33 — **Waldbauer, H.** : Die Wirtschaftsziele, in H. Weber, Der Forstbetriebsdienst, München, 1961, S. 594.
- 34 — **Weber, H. W.** : Forstwirtschaftspolitik. Neudamm 1926.
- 35 — **Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanunu** : Sayı: 3203, Tarih: 4.6.1937.
- 36 — **Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu** : Sayı: 6964, Tarih: 15.5.1957.
- 37 — **20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun** : Sayı: 3115, Tarih: 5.2.1937